

בעוהשי"ת

קְרִבָּה אֶל
נְפִשֵׁי גְאֻרָה

פרשת וישב תשפ"ה

♦ גליון ע"ה ♦

- ♦ ישמחו במלכותך למרות החסרונות
- ♦ מה פשר סעודות ההילולא לכבוד ה'בת עין'?
- ♦ הרעב הרוחני מייצר גזלנים!
- ♦ מצוות הכן על האב

תוכן העניינים

מאמר הכנה לקידוש ג

לחיות עם הזמן ז

סיפורי מעשיות טו

חינוך במשנת החסידות ... יח

אמר מרן הבעל שם טוב הקדוש: 'קרבה אל נפשי נאלה'
עלינו לדאוג לגאולת הנפש, ומתוכה תצמח הגאולה השלימה!
תרומתך להפצת הגליון 'קרבה אל נפשי נאלה'
תעזור בס"ד לעוד ועוד יהודים לזכות לגאולת הנפש!
לתרומות ולהצחות, לע"ג או לרגל שמחה
ובן להערות והארות בכל עניני הגליון וכן לקבלת הגליון בדוא"ל
ניתן לפנות להר"ר יחיאל יהושע פרישמן
בפ"ל 052-766-2543 או בדוא"ל k7662543@gmail.com

מאמר
"סיפורי מעשיות"
נדרס לע"ג
מרת שרה ב"ר אהרן ע"ה

מאמר
"לחיות עם הזמן"
נדרס ע"י ידידו הקר
ר' מרדכי נחום בן מרים זיסא
לכבוד יומן דהעכה

מאמר
"הכנה לקידוש"
נדרס לע"ג
כ"ק אדמו"ר רבי יוחנן
בן ב"ק אדמו"ר רבי חוד מרדכי
מטאלאג ז"ע
גלבי'ע ליל א' דהעכה

עריכה וכתבייה: ר' פנחס גרינבאום: 052-7694649

עיצוב ועימוד: גפנים - 052-7648003 cmg9090@gmail.com

מאמר הבנה לקידוש

מבאר איך כל יהודי שותף ממש להקב"ה במעשה בראשית

ישמחו במלכותך למרות החסרונות

לאור התגובות הרבות שהתקבלו בעקבות הנכתב במאמר לקידוש בשבוע שעבר, ברצוני להרחיב מעט בעניין.

דברנו על כך שבשבת קודש אנו מקבלים חופש מהיצר הרע, כשם שהיהודים במצרים קבלו חופש מהעבודה ביום השבת. ועל כך נזעקת השאלה: היכן בדיוק הוא החופש המדובר? וכי בשבת קודש היצר הרע לא מבקר במחוזותינו?! איזה מין חופש הוא זה?

אמנם הדברים דקים ועדינים וקשה להסביר, ובפרט על גבי הכתב, אבל פטור בלא כלום אי אפשר, ננסה לבאר בס"ד כמדת האפשר.

ובכן, ראשית כל יש לדעת שזו היא האמת! הרי בשבת בטלים אנו מכל מלאכה. ומה היא מהותה של מלאכה? בירור הניצוצות והפרדת הטוב מהרע. ואם בשבת אנו לא עושים מלאכה, הרי זו הוכחה שבשבת לא קיימים כוחות הרע והקליפה. ולא זו בלבד, אלא שאנו אף מצווים לענג את השבת במאכל ובמשתה, והרי כל אלו הם לכאורה עניינים גשמיים שמהווים סתירה מוחלטת לעניינה ומהותה של השבת. (עיין מאמר הבא במדור ל"חיות עם הזמן" לסופו על ענין זה לגבי מאכלי שבת בעניין זה)

אלא ברי שהאכילה והשתיה של שבת, קודש קדשים הם! ואם הסעודות קדושות המה, פשיטא שהתורה והתפילה והזמירות מרוממים ונעלים הם גבוה מעל גבוה! אבל הגשמיות של השבת לא מהווה כל סתירה לקדושת השבת!

והלא גם לפני חטא עץ הדעת היה קיים היצר הרע, אלא שהוא עמד מחוץ לגן עדן, עד שחווה הכניסה אותו פנימה. כמו כן גם בימות המשיח יהיו ניסיונות, אלא שהם יהיו בצורה אחרת כמבואר בספה"ק. ואם כן, שבים אנו לשאלה מה היא אפוא מעלתה של השבת ולמה אנו כל כך מצפים לביאת המשיח?

אלא הביאור בזה הוא ששבת מגלה לאדם דעת עמוקה ביותר: תדע מי אתה ומה אתה! אתה בן של ה' יתברך, חלק אלוקה ממעל ממש, חלק בלתי נפרד מגילוי אלוקותו יתברך בעולם. חלק שאי אפשר לוותר עליו בשום פנים ואופן!

אלא מאי? נשאלת השאלה למה יש לי כל כך הרבה יצרים שונים ומשונים? למה הוא לא נותן לי מנוחה לרגע, הן בדברי הרשות והן בדברים שבקדושה, אין רגע שהוא לא מופיע כאן להפריע! במצב שכזה יותר קל לי להאמין שאני שייך ל... ח"ו, מאשר להאמין שאני שייך אליו יתברך!

את זה מלמדת אותנו שבת קדשנו: דע לך יהודי, אתה לא עבד של היצר הרע, אתה עבד של ה'! ה' יתברך שלח אותך לעולם כדי לעבוד אותו כאן. אם נלחמת והצלחת במלחמה, מה טוב ומה נעים. אבל גם אם חלילה לא הצלחת, אין זה משנה את האמת הפשוטה שאתה שליח שנשלח לכאן עבור המטרה הנעלה. כדי שתצליח למלא את שליחותך, הוכרחת להיכנס לתוך גוף ונפש גשמיים, ורק כך כאשר אתה נמצא בתוך מציאות של חושך והסתר כבוד ה', רק כך יכולה הנשמה לגלות את האור.

כמה שתצליח למלא את השליחות הזו, אם ברב או במעט, הרי זה חשוב מאוד מאוד לפני ה', ובכך אתה נעשה שותף לקב"ה במעשה שמים וארץ!

אבל העיקר אינו נעשה בימות החול, וכן איתא שכל מעשי ימי החול אין להם עליה אלא על ידי שבת קודש! כי אם רק יעסוק כל השבוע במלחמות עזות וקשות עם היצר, למרות שזה חשוב מאוד, ובפרט אם הוא זוכה להצליח במלחמה, אבל העיקר הוא שאחרי ששת ימי המעשה והמלחמות לגלות את אור האמת, תבוא שבת קודש ואז תתגלה האמת ביתר שאת ואור!

ומה היא האמת? האמת היא שאני לא שייך לשום תאוה ולשום ענין גשמי, כי אני הרי נשמה! רק נכנסתי לעולם כשליח של ה', ושלוcho של אדם כמותו כביכול, על כן כעת בשבת אני נח ממלאכתי ושמח בחלקי 'חלק אלוקה ממעל' שהוא האמת היחידה שלי! כעת העיקר הוא לשמוח עם ה' יתברך 'ישמחו במלכותך שומרי שבת!' למרות שעדיין לא נבנה בית המקדש בימי, כעת אסור לי להתעסק עם זה.

ולזה יכול לזכות רק אם הוא באמת מענג את השבת, אבל אם הוא לא מצליח לשמוח בשבת, בגלל כל הדברים שחסרים לו בגשמיות וברוחניות, הרי הוא לא מגלה את עיקר הגילוי שצריך לגלות! הוא לא נכנס לסעודה עם ה' יתברך!

הקב"ה כביכול אומר לו ליהודי: למה אינך אוכל? למה אינך שר ושמח איתי בשמחתך? והיהודי משפיל את ראשו בבושה ואומר: וכי איך אוכל לשמוח במלכותך? הרי לא קיימתי אפילו טיפה מכל מה שבקשת ממני.

אבל הקב"ה עונה לו: בכל אופן תשמח כעת במלכותי! כי אם אני יכול עכשיו לשמוח למרות שאין לי את בית המקדש, הרי

שגם אתה יכול לשמוח במה שכן עשית! כעת רצוני שתקח כוס
יין ותעמוד להעיד על כך בפני כולם!

אם היהודי לא מצליח לשנות את המבט ואת התפיסה, ומתעקש
להמשיך לחשוב על מה שאין. אין לנו בית המקדש, אין השראת
השכינה, לא התנהגתי כראוי כל השבוע. הרי הוא מחלל את
השבת! הוא עושה את העולם כחלל שאין בו כלום, אין בו את
גילוי האלוקות שרק אתה יכול לגלות על ידי עבודתך ועל ידי
שמחתך שאתה צריך לשמוח עכשיו בשמחת השבת!

ומי שלא שמח במלכות ה', הרי הוא מכניס את היצר הרע בכח
אל תוך תוכו רח"ל.

הבה נשוב הביתה ונראה כיצד הכל מסודר דבר דבור על אופןנו,
וגם אם חסר דבר מה, הרי לה' יתברך לא חסר כלום, ואם כן לא
ראוי שאני אראה בעצמי שיש לי חסרון כלשהו. על ידי זה חברך
המלאך הטוב, ומלא רע בעל כורחו יענה אמן!

בואו נא יהודים, נקדש מתוך שמחה בשמחת ה' יתברך, ובזה
נזכה להיות שותפים אמתיים במעשה בראשית!

לרחיזות עם הזמן

מה פשר סעודות ההילולא לכבוד ה'בת עין'?

ר' שאול! איפה היית? הפסדת סעודה הגונה! אינך יכול לתאר מה התחולל בסעודת ההילולא של 'הבת עין', בשר, דגים וכל מטעמים, יינות מבושמים וכל מעדני עולם! גם היה מצב מרומם כל כך, סיפרו סיפורי הוד ומופת על בעל ההילולא, מופתים שפעל בחייו, וגם מופתים שממשיך לפעול עד עצם היום הזה! אתה לא יכול לתאר לך כמה כסף עלתה הסעודה הזו...

ר' דוד, אני מעדיף שלא תספר לי סיפורים שכאלו! אני לא רוצה להסתכל על יהודים במבט שלילי...

אמנם שומר פתאים ה', ואני מאמין שכוונתם של כל אותם יהודים הייתה לטובה, ואולי מכח זה באים כל הישועות. אבל תגיד לי אתה, אתה באמת מאמין שמאכילת בשר שמן יכולים לצמוח ישועות?! אתה באמת חשוב שה'בת עין' נהנה מכל זה? אני מקווה שהוא לא מקפיד...

האם אתה יודע כמה היה הרה"ק ה'בת עין' זי"ע מסגף את עצמו בימי חייו? אפילו כאשר הרבי ר' זושא זי"ע ניסה להבטיח לו מזדגות נשגבות תמורת כך שיחדול מלהסתגף כל כך, גם אז הוא מיאן וויתר על הכל! אז אתה רוצה להגיד

לי שזה מה שעושה לו עילוי נשמה?! ר' דוד! תעשה נא חשבון הנפש ותגיע לבד למסקנא המתבקשת: מלאכול בשר לא עושים עילוי נשמה ולא פועלים ישועות! אולי כדאי שתקבל על עצמך כעת תענית בה"ב, אם באמת חפץ אתה לגרום לו נחת רוח...

אני לא מאמין ר' שאול! ככה אתה באמת חושב?!

בוודאי שככה אני חושב! אומר לך יתירה מזאת: בשלמא כאשר מדובר מהרה"ק ר' ישעיה'לה מקרעסטיר, עוד אפשר איכשהו להבין את זה. סוף כל סוף הרי זו הייתה דרכו בחיים חיותו, להשפיע ולחלק אוכל בשפע ליהודים. אני מבין שאם תורמים כסף לעניים, יכולים לפעול ישועות בכוחו של ר' ישעיה'לה. גם אז יש מקום לפקפק בכל הסעודות המופרזות הללו... אבל עדיין זה מובן במידה מסוימת. מלבד זאת, מר' ישעיה'לה גם לא נשאר ספר, אז מה עוד אפשר לעשות לעילוי נשמתו? אבל ה'בת עין'? הרי ספרו מונח לפניך! שב והגה בתורתו, או שמא סתם כך התיישב ללמוד כמה שעות בהתמדה. והלא ה'בת עין' היה מפורסם כגאון עצום גם בנגלות התורה!

ר' שאול, אני שומע כאן דיבורים לעניין לכאורה, אבל מה אומר ומה אדבר? הייתה שם בסעודה כזו התרוממות הרוח והנפש, התעוררות אמתית ממש. לא כל כך נראה לי שאפשר לומר על זה שזה היה למורת רוחו של בעל ההילולא. אני מאמין שאם הייתה משתתף בסעודה, היית נהנה גם אתה. אין לי מה לענות על טענותיך, אבל זה משום מה לא נשמע לי.

ואם אתה מדבר על הגשמיות שהייתה שם, אכן לא אבוא לומר לך שלא אכלתי שם כדבעי... אבל ראה זה פלא, בדרך כלל אחרי שאני אוכל בבית ארוחת ערב סתמית, אני יכול להרגיש מאוד מגושם, אין לי חשק ללמוד את סדרי הלילה שלי, וגם לא לקרוא קריאת שמע שעל המיטה בכוונה כראוי. אבל עכשיו, למרות שהשעה כבר הייתה שלוש לפנות בוקר, זכיתי לקר"ש בהתעוררות שאינני זוכר מאז ימי השובבי"ם בבחרות!

יודע אתה מה? יש לי שכן זקן שסבא רבא שלו הכיר את ה'בת עין', והוא מכיר ויודע הרבה סיפורים והנהגות מהרה"ק ז"ע. אולי נעלה אליו ונפרוש בפניו את תמהיתך.

אדרבה, נקומה ונעלה.

שלום עליכם ר' מאיר, רצינו לשאול דבר מה, זה אפשרי כעת?

בוודאי, אשמח לעזור לכם! במה מדובר?

משהו אודות ה'בת עין'.

א וודאי! חבל שלא באתם בעיצומו של יום ההילולא! ב"ה זכיתי לקבל הרבה סיפורים ועובדות מאבותיי ורבתיי על אודות ההייליגע בת עין!

אפתח בסיפור ששמעתי מזקני. אינני יכול לתאר בפניכם באיזו דבקות ובאיזו יראת כבוד היה זקני מספר זאת!

הרה"ק בעמח"ס 'בת עין' התגורר מתחילה בחו"ל, שם כיהן כרבי בעיר אווריטש. התדעו כיצד התגלגלה עלייתו

ארצה? הנה בלבו של ה'בת עין' תמיד פיעם הרצון העז לעלות לחון את ארץ הקודש. פעם אחת הזדמן למקומו יהודי מארץ הקודש שבא לאסוף מעות עבור עניי ארץ ישראל. אותו משולח הפליג לדבר בשבח ארץ ישראל ובקדושת המקומות הקדושים אשר בה. בהתלהבותו כי רבה הפליג ואמר: 'בארץ ישראל אפילו האבנים הפשוטות ברחוב, מאירים כספיר ויהלום!'

אחרי דיבורים נלהבים שכאלו כבר לא יכול היה הצדיק לעצור ברוחו, והוא נחליט לעלות ארצה. אכן בהגיעו לארץ הקודש הוא אמנם ראה את הקדושה הגדולה השוכנת על אנשיה ועל המקומות הקדושים אשר בה, אבל את קדושת האבנים המאירות כיהלומים כדברי המשולח, את זה לא זכה לראות.

יום אחד בהיותו מהלך בדרכו, פגש את אותו משולח אשר דיבר טוב על ארץ ישראל. פנה אליו ה'בת עין' ואמר: 'שמח אני מאוד שזכיתי לעלות ארצה ולהתבשם מקדושתה, אין לי חלילה שמץ של חרטה על כך. אבל היכן הם היהלומים שדברת עליהם?' ענה לו היהודי: 'וכי מה אתם חושבים, וכי כל אחד יכול לזכות לראות זאת? רק מי שראוי לכך יכול לראות!'

הצדיק בתמימותו הקדושה, תחת שיבין שאותו משולח מתחמק ממנו, קיבל את דבריו ברצינות עמוקה. הוא הסתגר בחדרו ושפך את שיחו לפני ה', למה זה איני זוכה לראות את האור הגנוז באבני ארץ הקודש? מה חטאי ומה פשעי שקדושת הארץ מסתרת ממני!?

כעבור מספר ימים יצא הצדיק את חדרו, ובשמחה רבה הודיע על סעודה רבתית שתתקיים. לשאלת הציבור 'לשמחה מה זו עושה?' ענה הרבי: כעת זכיתי בחסד ה' עלי לראות את האור המאיר בארץ ישראל, עד שאפילו האבנים הגשמיות כאן, מאירות כיהלומים!

זקני היה מספר שאת הרוממות והשמחה ששררו באותה סעודה, אי אפשר לתאר ולספר!

לשמע הדברים קפץ ר' שאול כנשוך נחש: הכיצד זה תספרו לי שה'בת עין' ערך סעודה גדולה בסתם יום של חול? והרי הדבר יודע שהוא היה מרבה בתעניות ובסיגופים עד מאוד?!

ענה לו ר' מאיר: ראה נא, אינני יודע מה לענות לך, אני רק יכול לספר לך את מה שקבלתי בקבלה אמתית מאבותיי. אולי הצומות היו רק בחו"ל, ואילו כאן בארה"ק הוא לא המשיך בכך. אינני יודע. רק זאת אדע נאמנה, שכך בדיוק התרחש הסיפור!

אני לא ראוי להגיד הסברים בדרכי הצדיקים, אבל אולי ננסה ללמוד יחד את הנושא.

התדעו שכאשר כתוב בספה"ק 'בת עין' התואר 'המגיד', אין הכוונה למגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, אלא הכוונה להרה"ק בעמח"ס 'מאור עיניים', רבו של ה'בת עין'. בספה"ק הזה ישנו הסבר מיוחד מה ההבדל בין ארץ ישראל לארץ העמים. 'ארץ' היינו גשמיות, כאשר יהודי משתמש בגשמיות בקדושה כדבעי, זהו בחינת ארץ ישראל. ואילו

גשמיות שמנותקת מהקב"ה, בלי מחשבה ובלי התקשרות,
היא מכונה ארץ העמים!

אולי לפי זה אפשר להסביר את המנהג לעשות סעודות
הילולא לע"נ ה'בת עין', וכיצד זה פועלות הסעודות הללו
רפואות וישועות.

ר' שאול שוב קופץ ממקומו. מה זאת אומרת שיש מנהג
לערוך סעודות? והרי זה מנהג חדש מהדור הזה! וכי בדור
שלכם כבר היה המנהג הזה?

לא ולא ר' שאול, עונה ר' מאיר ברוגע ובישוב הדעת. המנהג
הזה עתיק יומין הוא והיה נוהג כל השנים. בשנים האחרונות
הוא רק נעשה נפוץ ומפורסם יותר. מכל התקופות ישנם
סיפורים על יהודי שנפקדו בדבר ישועה ורחמים בזכות
הסעודות הללו.

נחזור לענייננו: יתכן לבאר שמה שזכה ה'בת עין' לגלות
בקדושת הארץ לא היה רק באדמת ארץ ישראל, אלא
האיר לו כיצד כל 'ארץ ישראל', כל הגשמיות של היהודי,
היא בעצם יהלום בהיר ומאיר! לכן על ידי הסעודות לעילוי
נשמתו יכולים לפעול כל טוב, כי הרי הוא זכה למעלה הזו
לראות עד כמה הגשמיות של יהודי היא דבר קדוש ונעלה,
וכל מה שנמשכת חלילה התגשמות כלשהי, אין זה מחמת
עצם הדבר [א"כ הוא מדברים האסורים], כי על ידי מחשבה טובה
וראויה יכולים אפילו להמשיך ישועה בכח המאכלים.

קל וחומר כאשר מדובר בסעודה אשר בוודאי יש בה השראה
מאורו של הצדיק שזכה להסתכלות מאירה זו על קדושת

הארציות של יהודי, בוודאי ובוודאי שיש בה כח להעלות נחת רוח לה' יתברך. מזה נבין למה בכוחה של סעודה זו להמשיך ישועות גם בגשמיות, כיון שהוא גילה לנו מה היא גשמיות של יהודי! ארציות יהודית מאירה היא כיהלומים וכמרגליות, גם אם עדיין לא כולם ראויים לראות ולהרגיש בכך!

ר' מאיר, אני לא מאמין! הייתי בטוח שתבטל את הסעודות הללו מכל וכל! אומר ר' שאול בסערה. עכשיו אני עוד יותר לא מבין! והרי אפילו בשבת קודש ידוע כמה הזהירו צדיקים שלא ליפול ולהתגשם מהמאכלים הדשנים. ידוע מצדיקים שלעגו לאותם אלו שאומרים בפיהם 'לכבוד שבת קודש' ובאמת אין תוכם כבדם, כי ראוי היה שיאמרו 'לכבוד הבטן'... וכאן הרי מדובר סתם על סעודה ביום חול! אנא תאיר לנו ממה שקבלת מהדורות הקודמים בנידון!

אוי טייערע יונגעלייט! לא צריכים להיות חכמים יותר מדי! אם כתוב בהלכה לאכול מעדנים ולשתות ממתקים, וגם לומר 'לכבוד שבת קודש', הרי שזה מה שצריך לעשות! נכון שהיו צדיקים שהתבטאו על כך בחריפות, צדיקים שזו הייתה כל דרכם לעקור ולשרש את השקר עד תומו, לא לרמות את הזולת או את עצמו. אבל דרך זו היא אינה נחלת הכלל. אדרבה ככל שמרגיש יותר טעם במאכלי השבת, עדיף טפי כמו שמבואר בהלכה.

כעת נזכרתי שכאשר הייתי בחור, היה אחד שאמר כמו שאמרתם עכשיו, ואינני רוצה לתאר לכם כיצד היה נראה, כאשר התיישב לאכול בסתם יום חול, לא בסעודת הבת עין, אלא בסתם ארוחה פשוטה...

אין ענין ללכת בקיצוניות! כמובן שצריך להזהר שלא להימשך יותר מדי אחרי האוכל, צריך לאכול בדרך ארץ ולשיר את זמירות השבת, וגם ליהנות ממאכלי השבת, שהרי רצון ה' הוא שתהנה אתו בשמחתו! ואם אתה כן מרגיש שמאכלי שבת מגשמים אותך, אין זה אלא מחמת חוסר אמונתך בקדושת השבת ומאכליה.

אוי ר' מאיר, אני כל כך מודה לך שהארת את עיני, אבל כעת אני שבור ורצוץ שהפסדתי את סעודת ההילולא הקדושה הזו!

יש לי עבודה עצה טובה ר' שאול, עצה שאולי תיראה לך קצת מוזרה במבט ראשון. קח נא את הספר הקדוש 'בת עין', תלמד בו קטע אחד לעומקו, ולאחר מכן תיטול את ידיך לסעודת ההילולא, סעודתו של ה'בת עין'. אולי נעשה זאת כאן עכשיו שלושתנו יחד, כי האמת היא שגם אני התקשיתי בגילי לצאת השנה לסעודה בקור הגדול. הנה לנו הזדמנות להשלים זאת.

באמת אמרו, מי שלא ראה סעודה זו, לא ראה סעודה מרוממת מימיו! סיפורי צדיקים, שירות ותשבחות, מאכלי עריבות וגם ישועות נשגבות...

בואו נא אחים ורעים! גם אתם מוזמנים לסעודה המרכזית המתקיימת בכל אתר ואתר!

הרעב הרוחני מייצר גזלנים!

בעירום ובחוסר כל. ולא זו בלבד, אלא שהוא אף לוקח עמו אנשים נוספים שיעזרו לו במלאכתו זו.

כאן מספר לנו הרבי איך זה קורה. שְׁהִיָּה פְּעַם אַחַת רָעַב, כאשר אין מה לאכול, האדם לא מוצא במה להחיות את עצמו. זמן כזה הוא מסוגל לנפילה. ישנם אנשים שאין לו ליצר הרע כל כך עניין בהם, אותם הוא פשוט מטריד ומעסיק בענייני העולם, הוא אומר להם אֲתָה תִּכְבֵּל לְהִיּוֹת בְּעַל-מְלָאכָה תִּכְבֵּל לְהִיּוֹת בְּרַחֲמִים. וְהִלְךְ עִמָּהֶם לִיעָה וְנָאֵר לָהֶם שִׁיְהִיּוּ נַעֲשִׂים גְּזֵלִים, בְּאִשְׁרֵי שְׂמִכָּאן הוֹלְכִים הַדְּרָכִים לְלִיפְסִיקָה, לְבְּרַעְסָלָה וְלִשְׂאָר מְקוֹמוֹת, וְנוֹסְעִים בְּכָאן סוֹחְרִים, וְנִגְזֵל אוֹתָם וְנִקְבָּץ מְעוֹת. וְנִפְלוּ עֲלֵיהֶם (הִינּוּ אֵלּוּ הַגְּזֵלִים הַנִּזְכָּרִים עַל הַבֵּן הַנִּזְכָּר שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִילָה, וְעַל הָאֲנָשִׁים שָׁלוּ, דִּהִינּוּ הַנְּאֻמָּן וְהַבְּעִל־עֲגָלָה).

אבל ישנם אנשים מוכשרים יותר, אותם הוא רוצה קרוב אליו רח"ל. אליהם הוא מדבר בשפת שקר ולשון רמיה. הוא אומר להם את ההיפך

ואותן הגזלנים נעשו עלידי שְׁהִיָּה פְּעַם אַחַת רָעַב, וְכֵּן אֶחָד לְעִיר וְהַכְּרִי: מִי שְׂרוּעָה מְזוֹנוֹת יָבֹוא אֵלָיו וְנִתְקַבְּצוּ אֵלָיו בְּמַה אֲנָשִׁים, וְהוּא עֹשֶׂה בְּעַרְמָה, וּמִי שְׁהִיָּה מִבֵּין בּוֹ שְׂאִין בּוֹ עֲרָךְ אֵלָיו, דְּחָה אוֹתוֹ. וְלִאֶחָד הָיָה אוֹמֵר: אֲתָה תִּכְבֵּל לְהִיּוֹת בְּעַל-מְלָאכָה, וְלִזֶּה אֹמֵר: אֲתָה תִּכְבֵּל לְהִיּוֹת בְּרַחֲמִים. וְבָרַר רַק אֲנָשִׁים חֲכָמִים, וְהִלְךְ עִמָּהֶם לִיעָה וְנָאֵר לָהֶם שִׁיְהִיּוּ נַעֲשִׂים גְּזֵלִים, בְּאִשְׁרֵי שְׂמִכָּאן הוֹלְכִים הַדְּרָכִים לְלִיפְסִיקָה, לְבְּרַעְסָלָה וְלִשְׂאָר מְקוֹמוֹת, וְנוֹסְעִים בְּכָאן סוֹחְרִים, וְנִגְזֵל אוֹתָם וְנִקְבָּץ מְעוֹת. וְנִפְלוּ עֲלֵיהֶם (הִינּוּ אֵלּוּ הַגְּזֵלִים הַנִּזְכָּרִים עַל הַבֵּן הַנִּזְכָּר שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִילָה, וְעַל הָאֲנָשִׁים שָׁלוּ, דִּהִינּוּ הַנְּאֻמָּן וְהַבְּעִל־עֲגָלָה).

צריך לדעת שיש מישהו שמעוניין לקחת ממך את הכל ולהותיר אותך

יש סוג נוסף של גזלים. אנשים שלא רק שהם גוזלים בעצמם מה' יתברך, אלא גם מונעים מיהודים אחרים לעבוד את ה'. הם מפתים את היהודי לחשוב כביכול לא שייך לעבוד את ה' בתוך עניני הפרנסה, האכילה ושאר הדברים הגשמיים. הם אומרים לאדם: תלמד, תתפלל, אבל מה לך לחפש מדרגות גבוהות שאינן שייכות אליך ואתה לא שייך אליהם?

ואילו היו דיבורים ומחשבות אלו מביאות התחזקות והתגברות בלימוד התורה ובעבודת התפילה, החרשנו. אבל המציאות היא הרי הפוכה בתכלית. כי התוצאה הישירה ממחשבות סרק אלו היא, שהיהודי מגיע מהר מאוד למסקנא שהוא אינו שייך כלל אל הקדושה, לא לתורה ולא לתפילה ולא לשום דבר. ואם איני שייך אל הקדושה, למה זה לי לטרוח כל כך? אחפש לי דרכים אחרות להחיות בהם את נפשי.

הנה קרבים ובאים ימי החנוכה. אור החנוכה יורד למטה מעשרה, להראות כיצד גם אותם יהודים שכל השנה

הגמור מהאמת שאליה חפץ החיגר להגיע. החיגר רוצה לקדש את כל ענייני הגשמיות, לגלות גם בימות החול את מציאות ה'. הוא רוצה לקחת את מציאות העולם שנראית גשמית ומנותקת, ולהעלות אותה אל ה' על ידי שישתמש בה כמו שגילו צדיקים איזו היא הדרך לקדש את הגשמיות. [מלבד העבודה הרגילה של התרחקות מגשמיות].

הצלחתו של היצר בזה מתחילה כאשר יש רעב רוחני. היהודי לא מקבל את חיותו מתורה ותפילה, הוא מרגיש יובש רוחני, ואז זהו כר פורה עבור פעילותו של היצר. הוא משכנע את האדם לקחת את מה שלא שלו. אם זה דברים אסורים ח"ו, וגם בדברים המותרים, הוא מפתה את האדם לקחת בלי רשות, בלי ברכה, בלי ההכרה שכל מה שיש לי הוא מה' יתברך. כי הרי זו היא מהותה של הברכה, הכרה במציאות הבעלים האמתי של העולם. רק אחרי שמגיע להכרה זו, מתקבלת הרשות ליהנות מהדבר. אם חסרה בהכרה זו, הרי זה גזל!

אותו: לְמָה אֲתָה יוֹשֵׁב? וְהַשִּׁיב שְׂאִינוּ
יְכוּל לֵילָה. וְגִזְלוּ הַתְּבָה וְהַסּוּסִים, וְהוּא
נִשְׂאָר עַל הָעֵגְלָה. וְהַנְּאֻמָּן וְהַבַּעַל-
עֵגְלָה (שֶׁבְּרָחוּ לְמָקוֹם שֶׁבְּרָחוּ) יֵשְׁבוּ
עִצְמוֹם, בְּאֲשֶׁר שֶׁלְקָחוּ פְּרוֹק־לַאֲדִין
מִפְּרִיָצִים, וְלִמָּה לָּהֶם לָשׁוּב לְבֵיתָם,
שִׁיּוֹכְלוּ לְבוֹא בְּשִׁלְשִׁלְאוֹת? טוֹב לָהֶם
לִשְׂאָר שָׁם (בְּמָקוֹם שֶׁבְּרָחוּ לְשָׁם),
וְיִהְיוּ בְּכָאן נְאֻמָּן וּבַעַל-עֵגְלָה.

לא מצליח האור להיתפס בהם, גם
בזמנים קדושים כמו שבת ויו"ט, הם
לא שייכים ולא נדלקים. כעת בחנוכה
מתברר שגם אותם נשמות נמוכות
השוכנות בשפל המדרגה, גם עליהם
יזרח אור הקדושה!

הַבַּעַל-עֵגְלָה וְהַנְּאֻמָּן, שֶׁהָיוּ יְכוּלִים
לְבָרַח בְּרָחוּ, וְהוּא נִשְׂאָר עַל הָעֵגְלָה,
וּבָאוּ וְלָקְחוּ הַתְּבָה שֶׁל הַמְּעוֹת, וְשִׂאֲלוּ

חינוך במשנת החסידות

מצוות הבן על האב

ובדרך זו כותב מפורש בספה"ק דגל מחנה אפרים פרשת צו וז"ל: ושורש הדברים הוא כי הקב"ה צוה לאדם הראשון 'ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' בודאי היה בציווי זה כל התורה כולה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה כדי לקיים נפשו בנצחיות אשר יעשה האדם והי לעולם והנחש דבר סרה על הקב"ה שעשה זה לטובת עצמו ולא לטובת האדם כמו שכתוב בפסוק (בראשית ג' ה') ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים' ועשה זאת לרעה ח"ו לאדם ולהוה כדי שלא יהיו כאלקים, כי באמת הוא להיפוך, אם היה נשמר מזה שלא לסור ממצוות ה' היה כאלקים, כי צדיק מושל ביראת אלהים' הקב"ה גוזר וצדיק מבטלו וכו'. אלא רק כדי שלא אהיה כמוהו, ולכן גם הוזהר בעונש כה חמור, כי ביום אבלך ממנו מות תמות, הוא כדי לאיימו ולהפחידו בעונש, הכל בשביל תועלת הבורא ולא לטובת האדם, עפרא לפומיה,

והנה בא הנחש בתחבולותיו ואמר לאדם, הנך יודע למה אסור לך לאכול, והרי ה' אמר לך שאתה בנו יחידו וחלקו ממש, ואיך הוא מונע ממך דבר? וממשיך בחלקלקות לשנו כאלו הוא ידיו מאז והוא הוא השוחר רק "טובתו" - אמר הנחש, אני אגלה לך, למה נאסר עליך לאכול מעץ הדעת, כי השי"ת לא רצה שתהיו ממש כמוהו, כדי שיהיה מעמד של כבוד שהוא הבורא והאדם נברא, וכמאמרם ז"ל על דברי הנחש הייתם כאלוקים "מן העץ הזה אכל וברא את העולם" ודבר זה התחיל לפתוח חולשה אצל האדם ונכנס באדם ארסו של הנחש והחל להתפתות ולהשוב שבעצם כל האיסור כאן הוא כלל לא לתועלתי

מצוות הבן על האב

מטעם זה גם נפסקה ההלכה (משנה קידושין דף כ"ט ע"א) כל מצוות הבן על האב, אלא שאם האב אינו יכול אזי נעשה על ידי שלוחיו מלמדים ומחנכים, אבל האחריות היא על האב להגיד בנו ולהביאו לידי קיום כל התורה, והטעם הוא כי האב הוא היחיד בעולם שיכול לתת לבנו את הידיעה וההרגשה ש'בנים אתם לה' אלוקים' שיהיה מסוגל לדעת מה זה בני בכורי ישראל.

ובאמת המציאות היא שכמה שמלמדים יתנו אהבה לתלמיד, זה כמעט לא במציאות שזה יגיע לקשר של אב ובנו, לא רק כי המלמד מתחלף כל שנה אלא כי המציאות שזה לא בנו האמיתי, וזה גם מצד המחנך וגם מצד הבן לא שייך הרגשת קרבה וקשר כמו הורים, שגם בלא הבנה יש הרגשה זו, רק כאשר אין ברירה ומכל סיבה שלא תהיה אין האב יכול

וכאשר נכנס פגם זה במחשבתו זה הביא למה שהביא, ואפילו דבר ה' על העונש לא הועיל להפחידו ובפועל זה לא מנעו מהחטא, כי כאשר יש לעיני האדם הנאה של דמיון שוא אך היא ממשית ברגע זה, היא יותר חזקה מכל איום של עונש, הרי לנו עוד הוכחה ברורה שאי אפשר לבנות חינוך על ידי יראת עונש.

ובדרך זו יש לומר שזו דייקא היא הסיבה שאדם הראשון נתפתה לחשוב שיש צדק בדברי הנחש, כיון שלא היה לו אבא גשמי, לא היה לו משל והמחשה להבין ולהרגיש את זה בחושיו הגשמיים, אבל מאז לכל 'בני האדם' כבר יש את המושג הזה, השי"ת ברא את המושג של אב ובן לתכלית זו כדי שכל אחד יגדל עם הידיעה וההרגשה שיש לו שורש ממנו הוא בא שאכפת לו ממנו כל כך, ורוצה רק את הצלחתו ויחפוף לשמוע בקולו וכך יבוא כל אחד גם לתת את כל אמונו ובטחונו בהשי"ת שודאי כל מצוותיו הם אך ורק לטובתו.

לגדל בנו אזי חל החינוך על כלל ישראל.

גם כלפי שמיא זה כך שהקשר שלנו עם הקב"ה הוא קשר 'עצם' כמו שכתוב 'כי חלק ה' עמו'.

יש ואנחנו פוגשים בני אדם אשר פיהם מלא בדיבורי אהבת ה' לדוגמא: כמה ה' אוהב ומבין אותי, וכמה אני אוהב אותו, וכאשר מביטים על צורת התנהגותם רואים מאד מהר שהם די 'פושרים' בקיום תורה ומצוות, רחוקים מאד ממה שמתאים לדיבורם, אמנם לשיטתם זה בדיוק תואם כי היות וה' אוהבו כאב את בנו, הרי הוא יקבל אותי כמו שאני, באופן כללי הוא שומר על 'יהדות' כל אחד לפי המושגים שלו, לא נוסע בשבת, לא אוכל טריפות, מניח תפילין, אך הדבר אומר דרשני איך מגיעים לכאלו מושגים, והרי אם הוא מכיר באה ה' אליו, מדוע אינו חפץ לקיים את כל מצוותיו?

אלא שלאחרי חקירה ודרישה, והתבוננות מעמיקה, נתגלה שלאדם זה אמנם יש אב טוב ואוהב והבן ידע מזאת, הוא גם השקיע הרבה עבוד גידול בניו, אך דייקא מסיבה זו ועוד היה האב טרוד מאד, והקשר עם בניו בפועל היה מאד חלש, כמעט לא שם לב על מעשיו, ולא דוקא בצד הרוחני אלא גם מאורעות חייו ובעניניו האישיים כמעט לא 'התערב'. התוצאה של גידול ילד ב'מתכון' כזה, הוא חיי יהדות וקשר להקב"ה בדיוק בצורה הנזכרת כי היא ממש מקבילה לקשר שלו עם אביו, רק מלמעלה בכלליות, ללא להכנס כלל לפרטי החיים.

אין בונת הדברים שיש על האב להצמד לבנו בכל פסיעה לדעת כל רגע מה עושה בדיוק שזה רק 'יחנוק' אותו, ויקבל מזה ההרגשה שאין בו אימון, אלא שהבן יראה וירגיש שאיכפת לאביו ממנו והוא מתעניין עליו גם בפרטים הקטנים של חייו.